

Boroszlánok, csodabogyók, fakopáncsok

Sokszínű élővilág a Bakonyban

A Bakonyerdő Zrt. a gazdálkodási tevékenységét hazánk természeti kincsekben egyik legértékesebb területén végzi. A változatos tengerszint feletti magasságú terület egyes alacsonyabb térszínei is – a gyorsan változó felszínalaktani jellemzőknek köszönhetően – hegyvidékieknek tűnnek, melynek alapját az egyes kistájakra jellemző sok színű földtani felépítés adja meg. Különösen értékessé teszi a területet ez a geológiai sokszínűség, mely a földtani értékek gazdag tárházát jelenti, s melyben az egyes földtani korok emlékei jellegzetes tájképi értékkel is bírnak.

Az erdőgazdaság eredményes természetmegőrző gazdálkodását is jól bizonyítja, hogy a gazdálkodással érintett területén belül *nemzeti park, geopark, két tájvédelmi körzet és nyolc természetvédelmi terület*, valamint több mint 850 „*ex lege*” védett természeti érték található. A kezelési területen belül 5 erdőrezervátum is kijelölésre került, összesen 1000 hektáros kiterjedésben.

Mindezek jó példát mutatnak arra, hogy a térségben a fenntartható erdőkezelés, valamint az aktív természetvédelem szempontjai, kölcsönös és megfelelő hozzáállás mellett hosszabb távon is biztosítani tudják a védelmi, a gazdálkodási és a turisztikai célok és funkciók együttes megvalósulását.

A növényföldrajzi besorolás szerint a Bakony hegység területét a Pannon flóratartomány két flóraidéke érinti. Legnagyobb részét a Dunántúli-középhegység flóraidék (*Bakonyicum*) két flórajárása képviseli: a Bakony-hegység nagy részét lefedő Veszprémi flórajárás (*Vesprimense*) és a Bakonyból növényföldrajzilag leválasztott Balaton-vidék flórajárás (*Balaticum*), mely a Balaton-felvidéket, annak bazalt tanúhegyeit és a Keszthelyi-hegységet foglalja magába. A Tapolcai-medence és a Délnyugati-Bakonyalja már a Dél-Dunántúli flóraidékének (*Praeillyricum*) Zalai flórajárásába (*Saladiense*) tartozik.

Fekete kökörcsin (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*)

Legjellemzőbb klímazonális társulás a tölgyes öv, melyen belül a legkiterjedtebb a középhegységi cseres-kocsánytalan tölgyes, mely tölgyes erdő-társulásaink között a legnagyobb kiterjedésű.

A térség növénytársulásai a különböző klímahatások, a domborzat eltérő orográfiai adottságai és a változatos közzettani felépítés következtében mozaikosan jelennek meg. Az elsődleges makroklima hatására kialakuló főbb zonális vegetációegységek a következők: bükkösök, gyertyános-tölgyesek, cseres tölgyesek és melegkedvelő tölgyesek.

A *mészkedvelő tölgyes öv* az első zárt lombhullató klímazonális erdő-társulás a hegységben. Uralkodó fafaja a szubmediterrán elterjedésű molyhos tölgy, melyhez a csertölgy, ritkábban a kocsánytalan tölgy elegyedik. Gyakori egy második lombkoronaszint is, melyben a virágos kőris (*Fraxinus ornus*), a barkócaberkenye (*Sorbus torminalis*) és a mezei juhar (*Acer campestre*) a fő alkotók. Cserjeszintje fajgazdag, sűrű, gypszintje jól fejlett, ugyancsak sok fajjal bíró, melyben a száraz tölgyes és sztyeppréti fajok elegyednek. Védett növényfajokban az egyik leggazdagabb társulás.

A tölgyes öv következő klímazonális társulása a *középhegységi cseres-kocsánytalan tölgyes*, mely tölgyes erdő-társulásaink között a legnagyobb kiterjedésű.

A tölgyes és bükkös öv közötti átmeneti zónában alakul ki a *gyertyános-tölgyes öv*, mely szabályos társulásként nem jelenik meg a hegységben, magasság és kitettség függvényében átmenet nélkül váltja egymást a többi társulással. Ez a jelenség jórészt csak a Bakonyból ismert, s arra vezethető vissza, hogy a gyertyános-tölgyes termőhelyeket jelentős részben a bükk (*Fagus sylvatica*) foglalja el. Gypszintjének jellemzője a geofiton fajok viszonylag nagy száma.

A Bakony-hegység legmagasabb ormai 600 méter fölé emelkednek, az

500 m fölötti területeket jelentős részben a makroklimatikus okok miatt a középhegységi bükkösök urálják. Társulásalkotó fafajai a magas kőris, a hegyi juhar, a hegyi szil, a nagylevelű hárs.

Az Északi-Bakony bükkösei a Magyar-középhegység legnagyobb kiterjedésű bükkös övét alkotják, bár ez a már észlelhető klímaváltozás okozta szárazodás miatt már a közeljövőben változhat.

A zárt bükkös magas lombkoronája felül jól záródik, ennek következtében a talajszintre a beeső fénynek csak kis része jut le, emiatt cserjeszintje fejletlen vagy teljesen hiányzik, gypszintje változó borítású, de mindig kevés fajtából álló.

Ebben a környezetben viszonylag gyakran előfordul a szintén atlantikus örökzöld és védett babérboroszlán (*Daphne laureola*), valamint a télen leveleit elhullató farkasboroszlán (*Daphne mezereum*).

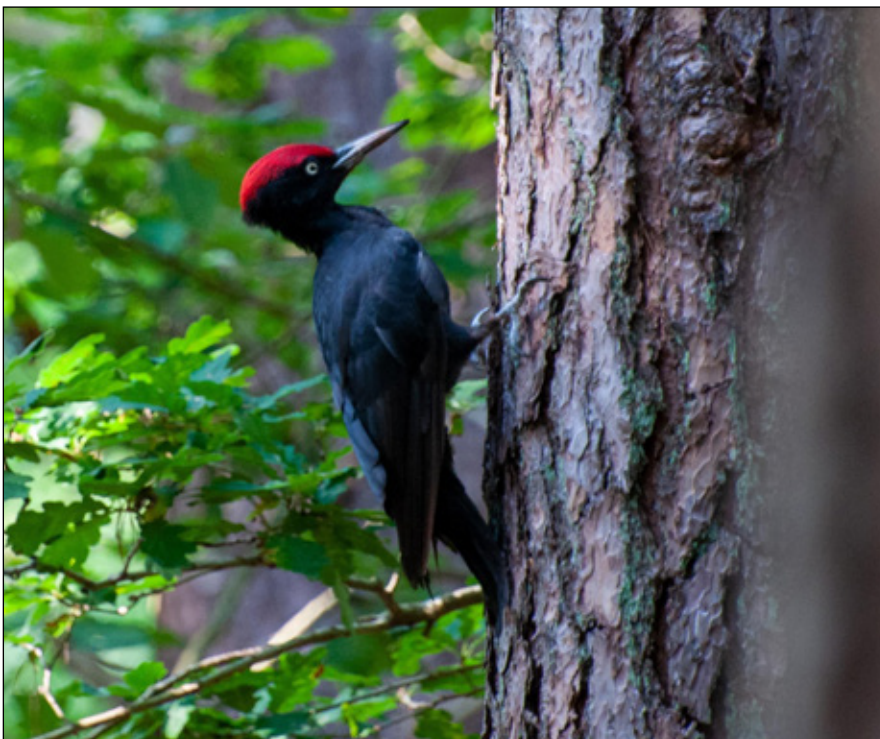
Babérboroszlán (*Daphne laureola*)

A fennsíkokat mélyre vágódott völgyek tagolják, ahol a patakok szurdokvölgyekben alakultak ki a magas kőrös - bükk - korai juhar - hegyi szil alkotta szurdokerdők. De jellemzők az állandó vízfolyások mentén az éger - fűz - nyár ligeterdők is.

A szárazabb, leginkább a hegység déli-délkeleti részén megtalálható erdőtürsülései a virágos kőrises, molyhos tölgyes, cserjefajokban is gazdag karszt-bokorerdők, melyeket sziklagyeppek, lejtő-sztyepptürsülések tagolnak. Ebben a környezetben fordul elő a jellegzetes szubmediterrán szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*), mely a Keszthelyi-hegység térségében éri el elterjedésének északi határát.

Hegy- és dombvidéki tájak gyors folyású, friss vizű patakjait sokfelé égerligetek kísérik. A leginkább a hegyvidék északnyugati peremén még előforduló láprétek állandóan nedves talaja felett, az elpárolgó víz hűtő hatása következtében a környezeténél hűvösebb légtömeg alakul ki („hideg tó” effektus), így e rétek számos magashegységi és jégkorszaki maradványfaj utolsó menedékhelyei. Ilyen helyen találja meg életfeltételeit egyik jégkorszaki maradványfajunk a zergeboglar (*Trollius europaeus*).

A Bakony mint állatföldrajzi táj, a középdunai fauna-területhez tartozó Magyar-középhegység (*Matricum*) faunakörzetének Dunántúli-középhegységi (*Pilisicum*) faunajárásába tartozik. Mozaikos felépítése, éghajlati viszonyai, geológiai és növényzeti változottsága miatt igen sokszínű állatvilág-

Fekete harkály (*Dryocopus martius*)

gal rendelkezik. A becslések alapján 15–25 ezer faj fordul itt elő, melyek nagyobbik hányada szárazföldi, s csupán kisebb részük kötődik a vizekhez.

Míg a déli területeken (Balaton-felvidék) a szubmediterrán, mediterrán, addig az északiakon (Öreg-Bakony) a hegyvidéki fajok találhatók meg nagyobb számban, ami a kis földrajzi távolságok miatt különleges adottság.

Itt van például a „találkozóhelye” a síkvidéki elterjedésű vöröshasú unkáznak (*Bombina bombina*), valamint a hegyvidéki elterjedésű sárgahasú unká-

nak (*Bombina variegata*). A magashegységi fajok közül egyik legkülönlegesebb a havasi cincér (*Rosalia alpina*), amely a bakonyi bükkösök jellegzetes faja, vagy a kétélűekhez tartozó alpesi götte (*Triturus alpestris*). A bakonyi erdőkben számos olyan madárfajt találunk, mely fokozott védelem alatt áll, megtelepedésük nagyon gyakran nem a növénytársulás típusától, hanem az erdő korától és kiterjedtségétől függ, például attól, hogy az adott erdőrézben vannak-e olyan idős és erős fák, amelyek gallyfészket meg tudják tartani.

A golyafélék családjába tartozó fekete golya (*Ciconia nigra*) is egyike e fajoknak, mely háborítatlan hegyoldalak, meredek oldalú völgykatlanok fészkelője.

Az idősebb erdőrézsek korhadó-száradó ágakban bővelkedő öregebb fái különböző odúlakó madarak – elsősorban is a cinegék és a harkályok – számára jelentenek jó élőhelyet. A korosabb bükkösökben sokfelé láthatjuk a harkályfélék legnagyobb terméte európai képviselőjét, a közel varjú nagyságú fekete harkályt (*Dryocopus martius*), valamint legritkább hazai harkályunk, a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) egyedeit is.

Kovács Béla

természetvédelmi főelőadó

(Bakonyerdő Zrt.)

Fotók: **Gergál-Gombási Mónika,**
Kovács Béla, Pixabay

Havasi cincér (*Rosalia alpina*)